

Abdul Slovožok pa Kara Besedavelj.

Spisal Radoslav Murnik.

»Al' prav se piše kaḡa ali kaḡas.

Prešeren.

I.

Hitro, pa tudi jako natančno so žvrgoleli muzikalni ptički svojim ljubicam večerne pesmice sredi jutrove dežele po gostosenčnih sikomorah in visokih datlovih palmah. Na vasi nekje so brenkali zaljubljeni mohamedanski fantje na milozvočne plunke, udarjali na tamburine, stresavali cimbele in prepevali tisto-le: »Al' me boš kaj rada 'mela?« Pa še prav na glas so jo zavijali; saj so se bili vendar tako čestito navečerjali žlahtnega mlečnega močnika »acida«. In kadar je v bližnji daljavi zahrulil zarobljen šakal, se skoraj živa duša ni zmenila za njegovo afrikansko neolikanost,

Konec prelepega mesta Bim-el-Bam sta pa čepela kraj praznega, polomljenega kurnika na slamnatih pleteninah veleučeni gospod profesor Abdul Slovožok, vsega turškega alfabeta doktor, in pa slavnoznani gospod profesor doktor Kara Besedavelj, glasoviti specialist za samoglasnike vse jutrove dežele. Oba sta bila za-grizena jezikoslovca. Seveda je to malo verjetno! Zakaj filologov je skopo število na svetu; marsikdo izmed vaših prijateljev, sorodnikov in znancev gotovo še nikdar ni videl živega jezikoslovca, nikar pa še, da bi bil imel osebnostno kaj opravka s takim možem. Toda v jutrovi deželi je to vse drugače! Tam namreč človek ni pravi človek, dokler se mu ne posreči, da vsaj nekoliko »popravi« milo materinščino! In že slavni Sujuti je štel v 15. stoletju nad 2500 arabskih slovničarjev!

Od nekdanj sta si bila velika prijatelja, namreč Abdul Slovožok in pa Kara Besedavelj. Že na gimnaziji sta vzajemno goljufkala bodi si pri ustnih, bodi si pri pismenih perečih vprašanjih. Skupaj sta delala tudi prve nerodne sonete, prve cigarete in druge dijaške grehe. Na sijajnem vseučilišču v blagoslovljenem učenjaškem mestu Massr-el-Qahireha sta kakor Kastor in Poluks kolegijalno stradala oba v enem kabinetu, katerega sta prav tako kolegijalno dolžna ostajala godrnjajoči stari gospodinji. Lepo vzajemno sta tudi vselej »zažingala« lačno ustanovo, dokler ni izginil iz skupnega mehurja financ zadnji cekin! Tako nesebično sta se torej veselila svojih dijaških, svojih najlepših let »softi« Abdul Slovožok pa Kara Besedavelj.

Kar se je zazdelo profesorjem, da je dosti; promovirali so ju isto soboto za modra doktorja, in isti »pazar ertesi« (ponedeljek) sta vzela vsaki svojo ljubico za zakonsko ženo. — Celo vdovca sta postala oba isti dan! Njiju soprogi, gospa Selma Slovožokova in pa Lejla Besedavljeva sta se namreč na praznik ramadanskega bajrama tako na trdo napokali zabeljenega ješprenjčka in sirnatih štrukljev, da sta se obe precej po večerji naturalistično razpočili, prav korajžno vdani v fatalni kizmet.

Kaj pa sta nato ugenila presenečena vdovca Abdul Slovožok pa Kara Besedavelj, kaj mislite?

»Smrt je črn dromedar, ki poklekne pred vrata vsakomu!« se je urno potolažil jadni Abdul.

»Kdor se joka za vsem svetom, naposled še oslepi!« se je nakašljaj ubogi Kara . . . Revež!

In ne samo to, da nista vzela nikdar več v misel ne sirnatih štrukljev, ne zabeljenega ješprenjčka! Ampak še to: šla, sta in sta se, »ljubezni tiranije« rešena, posvetila popolnoma le jezikoslovni pili, s katero sta začela takoj po pogrebu marljivo drgajšati miloglasnemu arabskemu jeziku oskubeno »rujo«.

Tukaj sta odstrigla besedici rep in ga prišila drugemu, čisto zdravemu izrazu zavrtno za tilnik; tam zopet sta odščipnila z jezikoslovno giljotino kar celo glavo, jo pretolkla, prevajjala, prekuhala in jo prikrpala drugi besedi kratko malo sredi trebuha in zagnala vse skupaj v Prokrustovo posteljo. Ves božji dan in pozno v noč sta sklanjala samostalnike in stopnjevala pridevnike, spregala arabske glagole na vseh 16 načinov in pretapljala soglasnike, obraževala naklone in izprevračala zaimke, tlačila prislove in dražila predloge, parala medmete in raztvarjala obrazila, lasala členke in izvijala pravila, žvečila priponke in žagala oblike in zopet in zopet razglabljala etimone, stikala po slovarjih, po rečnikih, po slovnikih, po besednjakih in slovotvorila z lepa in z grda, da je bilo joj in gorje! V malo letih sta skrupucala nedolžni jezik Korajšitov tako, da je bil bolj pisan, kakor hlače kranjskega rokovnjača. Prej »krasan in pa cvetan tako,« je dobil iz tiste presnete staroturščine, iz sosednjih idiomov ali pa kar izpod pazduhe obeh marljivih učenjakov toliko krpic in cunjic, da je bil naposled vreden primere s sliko one Rosinante, ki ima vse zedinjene konjske bolezni »in corpore«, zdrave kože pa tako malo na sebi, da ne bi imela ne ena sama muha iz boljše hiše na njej zadosti prostora.

Pisatelji in uredniki so obupno vili roke! Abdul Slovožok in Kara Besedavelj sta delala neumorno: jezik velikega proroka je bil vsaki mesec drugačen! Pravopis se je hitreje izpreminjal kakor luna; vsako poglavje romanov je bilo drugače pisano. Naposled pa so si prikrojili jezik vsaki po svoje, in presrečni narod se je lahko ponašal, da ima več pravopisov kakor pisateljev!

Kmet je pa klel, »molitve bravši.« . . .

Ona dva, ki sta bila kriva vsemu temu, sta torej sedela kraj skesanega kurnika, kadila iz dolgih čibukov in srebala črno kavo. Ob tem sta pa zamaknjeno gledala v preperel rokopis, iz katerega je čital debeli in kratki Abdul Slovožok na glas od desne na levo.

»Čira!« vzklikne hipoma dolgi in suhi Kara Besedavelj, ustavivši čašico pred usti.

»Čara!« se vznepokoji kratki in debeli Abdul Slovožok v svojem temnomodrem kaftanu.

»Čira, prijatelj, čira!« je zmajal Kara Besedavelj z glavo, da je bil njegov zeleni turban v največji nevarnosti, ter postavil skledico na tla.

»Čara, Kara!« kokodajsne srdito tolsti Abdul.

»Čira, Abdul!« se mu zaleti Kara živo v besedo in pridene porogljivo: »Ali ne znaš brati?«

»Tukaj čitaj .čara!« zaškriplje Abdul Slovožok z zobmi.

»Ni res! Ampak: ,čira!« viče Kara in si nervozno gladi dolgo sivo brado.

»Čara!«

»I!«

»A!«

»I!!«

»A!!«

»Kaj boš govoril! Naj ne vidim večnega veselja, ako —«

»Kaj pa ti veš!«

»O ti krompirjevec ti!«

»Ti, ti . . . preoblečena žaba! Allah naj te udari s svojo jezo!«

Zdaj sta skočila oba pokoncu! Abdul Slovožok je vihtel svojo knjigo in čibuk, Kara Besedavelj pa čibuk in svojo patologično marelo, katere nista že dolgo več zanimala ne solnce, ne dež. Razjarjena, nema sta si stala veleučena gospoda nasproti! —

Krvavo rdeče se je nagibalo solnce v zaton, zlatilo debela palmovemu gozdu na daljnem horizontu in užigalo svetle polumesece na belih, blestečih minareti . . . V trudnem vodovju v nižavi so se

zrcalili žarni oblaki . . . Počasi in tiho, kakor sence, so plule čaplje visoko nad bananovimi setvami tja v svoja nočišča. Na zračnem omostju vitkega minareta pa se je verni sluga / prorokov, krepostni »mujezin«, slovesno oglasil:

»Allah je najvišji Bog! Moj priča glas,
Da nikjer nad njega ni Boga vrh nas.
Glas vam moj svedoči, da najvišji Bog
Allah je; in Mohamed mu je prorok.
Blagoslovljeni bodite vsaki čas,
Allah je najvišji Bog vrh nas!«

Brez mraka se je naredila iz dneva hladna noč . . . Abdul Slovožok in Kara Besedavelj sta se pa še vedno vroče in divje, skoro diabolski pogledovala!

»Ibn Hamza al-Butîca bere¹⁾ na tem mestu vselej le »čara!« izpregovori s težko muko debeluh. Skoraj bi se mu bil odvalil trebuh od jeze.

Kara Besedavelj pa ga pogleda prezirljivo od turbana do copat in od copat do turbana in mu reče:

»Ibrahim ibn al-Abecestric — čita »čira!«

»Abû Saladin al-Zabîti Črkobrbec je dokazal — «

»Nič ni dokazal! Omar ibn Abî Rabî al-Bêlacopâta je vendar — «

»Kaj klobasaš! — Dromedar!«

»Ali hočeš, da ti pripeljem eno z dežnikom?!«

»Kaj? — Ti meni? — Ti suha jerhovina! Od ondod, ti štoklja ti štokljastal« je pihal razkačeni Abdul Slovožok.

»Dobro, le zabavljaj! — Pes laja, karavana potuje dalje!«

»Sto šejtanov²⁾ naj te živega vzame! — Ven z mojega dvorišča! — Ven, pravim! Ti me ne boš učil, kaj je »hajir« in »šer«!³⁾ — Stopaj!« . . .

Tako je švignil plamen razpora in jeze med nekdanja prijatelja. Najbolj je jezilo Abdula, da mu je rekel Kara: »Krompirjavec!«, njemu, ki je znal vse »kitabe« (sveta pisma) in vseh sto in štirinajst sur iz korana na pamet! — Besedavlja pa je strašno pekla »preoblečena žaba!« Sedem mesecev je bil lani na sveti božji poti v Mekko, Abdul pa le zadnje tri v letu: ševal, dsulkade in dsulhedše! In on se ga predrzne poditi z dvorišča, njega, doktorja, profesorja — in tako dalje!

¹⁾ Mnogo starih arabskih rokopisov nima nobenih samoglasnikov. *Op. pis.*

²⁾ Šejtan = hudič. *Op. pis.*

³⁾ Dobro in zlo. *Op. pis.*

Ves zelen od jeze je stopal z dolgimi koraki proti izhodu. Tam pa se je urno in burno zopet okrenil, pomeril z dežnikom na Abdula, bliskoma odprl marelo in strahovito zacvilil:

„I!!! I!!! I!!!“

Abdulu Slovožoku pa so se nabreknile mišice na obrazu, in oči so se mu ljuto izbulile! Zacceptal je z nogami, izpustil čibuk in knjigo, popadel polomljeni kurnik, ga zagnal za nasprotnikom in se drl silovito:

„A!!! A!!! A!!!“

Kara Besedavelj mu je v naglici še jezik pokazal in odštorkljal s svojo marelo kakor pokvečena triola.

Ko je prišel nočni čuvaj, umazan Nubijec z belim turbanom in velikansko sulico, gledat, kaj da je, takrat je že zopet vladal mir okolo in okolo konec prelepega mesta Bim-el-Bam, in nič ni kazalo, kako hudo sta se bila ravnokar spoprijela veleučena gospoda doktorja in profesorja Abdul Slovožok pa Kara Besedavelj.

II.

Na smaragdnem obzorju, nad nizkimi holmi je vzplavala sramežljivo zardela luna in se počasi dvigala med zvezdni zbor . . . Vroči žar dneva se je umaknil nočnemu hladu. —

Ne daleč od mestnih zidin, pod ponosno-visokimi platanami, med gostimi alojami in granatovim grmovjem, divotno posutim z ognjeno-rdečimi cvetovi, je stal mlad, vitko zrasel Arabec in sanjavo zrl v bajnosvetlo, magično noč.

Sokolje oči, fino zakrivljeni nos, krepka spodnja ustnica, močni obradek in žilavi udje so vam značili drznega jezdeca. Videlo se mu je, da pričakuje nekoga nestrpno. Stal je nepremično in vlekel na uho. —

V daljavi je šumela reka, popevalo vodovje svojo zamamljivo tisočletno pesem, šepetalo na palmah perje, tulila zverjad, skovikal plahi skovir . . .

Zopet in zopet je zmajal čakalec nevoljno z glavo. —

Zdaj pa so zatrepetali živordeči cvetovi ob strani; vejevje se je razdelilo, in pred mladega moža je stopilo prekrasno arabsko dekle.

„Fatima!“ vzklikne on, ji skoči naproti in poljubi devojkji smejoče se ustnice.

„Zakaj pa moje ljubice včeraj ni bilo semkaj?“ jo vpraša napol očitajoče, napol skrbljivo.

„Ah . . . Ahmed!“ vzdihne ona in se mu nasloni na prsi.

»Kaj je bilo? — Kaj se je pripetilo najlepšemu cvetu mojega naroda?« se razburi on in privije hitro sopočo mladenko tesneje k sebi, neprenehoma ji gledajoč v očarljive črne oči, iz katerih je prečudno sevala vsa iskrenost in vernost in poezija, vsa sladka melanholija in milota in prirodni ponos ljubečega dekleta.

»Midva se ne smeva nič več shajati, Ahmed!« mu odgovori ona obotavljajoč se, povesevši oči. Danes sem zadnjikrat... zadnjikrat prišla!«

Njemu se je čelo hipoma nagubančilo; iz oči se mu je zasvital divji ogenj! Izpustil je dekle in hlastno zgrabil bogato okovani samokres za pisanim opasjem:

»Kdo nama brani? — — Kdo!«

»Lepo te prosim, ljubi Ahmed, pomiri se... Skoraj bi se te bala!« Stopila je za korak nazaj.

»Fatima, zaupaj mi!« je izpregovoril po kratkem molku mileje. »Kaj se ti je dogodilo?«

»Saj veš, kako sta se najina očeta —«

»Proklete čačke! Proklete učene kvante! — Ali sta si res še vedno na dvoje?«

»Do smrti se sovražita! — Tožita se drug drugega pri kadiju.« —

»Pri veri velikega proroka! Toda — kaj pa to naju moti?«

»Nič več ne boš smel zahajati ašikovat¹⁾ pod moj pendžer.«²⁾

»Zakaj pa ne?! — Kaj mi je mar pravde najinih filistrskih starcev!«

»Moj oče je dal teti Amini stroga navodila... noben bakšiš³⁾ je ne zmoti več! — Mušrabije⁴⁾ na mojem obloku so zakrite in zabite... Vsi doma me pazijo, da se mi ni nikamor ganiti! — Ah, Ahmed!... Nikdar si ne bodeva svoja!«

»Ti moraš biti moja! — Fatima... Fatima, beživa! — Beži z menoj! — Boš? — Fatima!«

»Jaz da bi zapustila očeta? — To bi mu bila gotova smrt!«

»Ti me ne ljubiš,« se je okrenil Ahmed in potegnul s samokresom po luščeči se skorji platanovega debla, da se je sipnilo suho lubje daleč v stran. »Tvoj oče ti je ljubši kakor jaz!«

»Preklinjal bi me! — Preklel edino svoje dete!« — —

On je vtaknil orožje zopet za pas, stopil dekletu čisto blizu in jo prijel za roko

¹⁾ Vasovat.

²⁾ Okno.

³⁾ Napitnina.

⁴⁾ Omrežje, iz lesa izrezljano; namesto stekla na oknu.

Op. pis.

Op. pis.

Op. pis.

Op. pis.

»Fatima, povej mi odkritosrčno: ali me še ljubiš?«

»Seveda te! — Kako pa še moreš vprašati!« mu je zagotovila.

»Ali bi bila sicer prišla tolikrat sem na ta samotni kraj?«

»In zakaj ne bi bežala z menoj!« jo je poprosil z nova. »Pojdi, pojdi z menoj!«

»Ne srdi se — toda, jaz ne morem!« se je branila.

»Fatima!«

»Ne, ne, ne . . . Ne smem!«

»Vidiš, jaz bi vse žrtvoval za-te . . . In ti?« — Izpustil ji je roko. —

Fatima je molčala . . .

»Kaj mi je brez tebe ves svet, ljubica! — Ti moraš! — — Moraš . . .«

»Kako bi rada! Ali — ni mi mogoče! — Ti preveč zahtevaš od mene!«

»Dobro, Fatima!« je dejal s tihim, toda odločnim glasom. »Ne bom te več silil! Podaj mi še enkrat roko! Poljubi me še enkrat.«

Burno jo je objel . . . Poljubila sta se; prijel je njeno roko in jo strastno stiskal na srce. —

»Allah bodi s teboj, Fatima! — Mene ne bo nikoli več nazaj!« —

»Kaj nameravaš? Kam hočeš?« je zaihtela preplašena deklica.

»V Stambul! — Sultanovi vojski je treba konjikov . . . Nihče izmed vas me ne bo več videl . . . Bodi srečna!« —

Še enkrat jo je pogledal in se naglo obrnil . . . Kakor okamenela je gledala za njim. — Že je izginil za cvetnim grmom!

»Ahmed!« je kriknilo zdvajajoče dekle in steklo za njim.

»Ostani . . . jaz te . . .«

Srčna žalost ji je zadušila glas . . . Ahmed je obstal, nemo jo pogledujoč. —

Počasi ji je sklonila glavnica, kateri ni zakrival obrazka nikakršen »yashmak« (zavoj), tega milega obrazka, katerega bajno lepoto je bil primerjal Ahmed v srečnih urah nekaljene ljubezni tolikokrat Gje-brailu, Mičailu, Azrailu, Israfilu in vsem drugim »melekom« (angelom) božjim . . . Pisana ruta, turbanu podobna, bogato z zlatom pretkana, ji je počasi zdrsnila na polno ramo in osvobodila svetle črne lase, prepletene z rdečim svilnatim trakom . . . Na lepem vratu in na prsih so ji vzdrhtavale dragocene korale, kroglice od jantara, nizovi od oniksa, obsidijana, jaspisa . . .

Kar si je zakrila obraz z rokami in glasno zajokala . . . Na finem zapestju so zablesteli v mehki mesečini zlati okovi, z biseri

in cekini okičeni — ji zablesteli še svetlejši biseri med zastirajočimi prsti iz rosečih se oči.

Ah! Devet in devetdeset odstotkov same vode je v solzah! — In vendar so včasih tako grenke!

Tako rajsko srečna sta bila prej oba, edinec Abdula Slovožoka pa edinica Kare Besedavlja! — Kakor bi ju bili znesli golobčki skupaj, tako krasen par sta bila! Zlasti o prazničnih priložnostih! — Mlada oba, oba lepa in zdrava! Vsaki naturalist bi se bil javno izjokal nad njima! Domišljevala sta si, da njiju sreča nima ne konca, ne kraja! —

Kaj še!

Prišlo je ravno narobe! Ahmed je klel, Fatima je vzdihovala . . . Zdaj naj pa še kdo pride in reče, da ni to strašno žalostno!

» . . . ljubezen . . . nje minljivi užitki niso vredni njenega trpljenja!« tako nekako pravi Lermontov. Sicer je pa tudi prav, da je tako! Drugače bi se čutili zaljubljeni malo preveč enake bogovom in bi postali podobni tistim lahkomiselnim angelom, ki so si izbrali Luciferja za prvega generala in si na ta prevzetni način pokvarili karijero za vse večne čase.

Ahmed je bil mehkega, skoraj slovanskega srca! Svoje ljubice ni mogel dolgo gledati jokajoče se. — Hitro jo je prijel za malo roko in jo nežno odvedel k posekanemu deblu; tjakaj je sedel in vzel Fatimo v naročje . . .

»Ako bi se izpolnila tako kmalu vsaka želja, bi bil vsaki fakir lahko paša!« jo je pričel tolažiti z arabskimi pregovori in jo božal po rosnem licu. »Iz trnja zraste roža; iz rože zraste trn! — Zidala sva si prezaupno seraile¹⁾ v oblake! — Treba nama je kaj pametnega ukreniti, da si pomoreva. Kdor se ne trudi, on ne je medu! — Prosim te, ljubica, nikar se mi več ne jokaj! Saj je tvoj zvesti Ahmed vedno pri tebi; zdaj prisoten, in odsoten pa vsaj z duhom! — Trdno upam, da se nama bo godilo kdaj še mnogo lepše, kakor pripoveduje najmičnejša »hikajah«²⁾ našemu narodu. Allah naju ne zapusti! Vidiš, že mi je vdahnil v glavo rešilno misel!«

In čudno! Ni še preteklo Bog ve kaj časa, in že se je razjasnil dekletu objokani obrazek . . . Čisto je pozabila, da jo čaka doma stara Amina! Poljubovala sta se goreče in vestno z Ahmedom in si stiskala roke . . . Tako namreč zahteva običaj v jutrovi deželi; Ahmed in Fatima sta pa domače šege in navade zelo spoštovala! In Fatima je bila dekle blagega srca! Vestno in goreče je vrnila Ahmedu vsaki poljub.

¹⁾ Palače.

Op. pis.

²⁾ Pravljica, bajka.

Op. pis.

Iz daljave pa je dovajal veter omamljive glasove pojočega valovja . . . donašal ognjenordečim cvetovom na granatovem grmovju hladilne, krepilne rose . . . se ljubko poigraval s šumečimi peresi kokosovih in datlovih palm in se rahlo izgubljal dalje v magično, bajnosvetlo noč.

III.

Po razbeljenem pesku neskončne puščave je jezdil osamel jezdec. Truden je sedel v globokem turškem sedlu, truden mu je stopal drob-noglavi arabski konj po žarečih tleh.

Že dolgo je, kar je bil srečal Ahmed roj belo oblečenih beduinov z vihrajočimi burnusi na majhnih, kosmatih konjih. —

Zdaj pa je zopet sam v nedogledni, rumenosivi planjavi. Niti kaplje nima več v vodnih mehurjih!

Nič se ni ganilo . . . Le zdaj in zdaj se je vzdignil razpaljeni, zibajoči se zrak, plamteč veter je zadihal in prežigal brezmejno pečevje in golo skalovje.

Vedno hujše ga je žejalo; afrikansko solnce je žarelo, kakor da bi gorelo vse nebo. Smrtni mir je legal Ahmedu na čute, glava mu je klonila . . . Kakor skozi meglo so mu gledale oči. — Že ni čutil več stremenov . . .

Tu se mu izpodtakne izmučeni konj. — Jezdec se zopet vzdrami in pogleda kvišku.

»Oaza!« krikne hripavo in izpodbode konja.

In glej! — Tam v sinji daljavi se zibljejo visoki vrhovi palm na vrtu! — Široka, temnomodra reka preliva bistre valove mimo bujnih trat in livad, mimo sivih zidov čarobnega saracenskega gradu . . .

»Voda! Voda!«

Ahmed zbere zadnje moči in dirja, dirja . . .

Čedalje določneje se mu prikazuje vabilno zelenje, cvetni gaji, hladni vrtovi, čedalje natančneje mu razločujejo oči senčne bregove prečistih voda . . .

Pogleda . . . pogleda zopet — oaza je bila izginila!

»Fata morgana!« vzklikne bolešno.

Konj se trese pod njim, vedno pogosteje se opoteka ubogi »Ali«. Ahmed ga ustavi in zdrsne raz sedlo.

Razumno ga pogleda plemenita žival in mu položi fino glavo na ramo.

»Ali nama bo res tukaj umreti?« potoži jezdec onemoglemu belcu in ga pogladi po vitkem, svetlem vratu in po krasni dolgi grivi. »Nikoli več ne bodeva videla domačega kraja . . . Zašla sva!

Nikdar več nama ne bo pritekla ljuba Fatima nasproti, da poljubi mene in ponudi tebi belega sladkorja . . . Ali — ti ubogi moj Ali! — Nepremakljiv je kizmet! — — Toda ne! Ti se lahko še rešiš! — Oj, zdirjaj mi sam od tod, moj biser, moja dika, moje veselje! — Morda najdeš domov in pribežiš k Fatimi, da zve mojo usodo . . . Brzo, Ali! — V dir! Bodi mi lahek kakor veter, hiter kakor blisk!»

Ošinil je žrebca po nogi.

Naravnost pokoncu se je vzpela ponosita žival, zadirjala skokoma v kolobar, da se je razsiral drobni pesek visoko v zrak, zlovoljno stresavala in zmajevala izrazovito glavo, nastavljala ušesa, ugrizavala uzde in se počasi vračala. Zvesto bitje ni hotelo zapustiti svojega gospodarja!

Ginjen si je razprostrl Arabec preprogo na tla. — Obrnjen proti Mekki, napol kleče, napol sede, je začel moliti . . . Tiho je stal »Ali« poleg njega. —

Ko je Ahmed opravil molitev, si je potegnil plašč čez glavo in vdano pričakoval smrti. —

Ura za uro je minila. Nesrečnemu potniku so jeli giniti čuti . . . Kar je »Ali« veselo zarezgetal!

Ahmed se je težavno dvignil na noge. Nekje v daljavi je zapel jasni zvonec velblodov . . . Mladi Arabec je potegnil samokres izza pasa in ga sprožil. Kmalu nato se je približal na dromedarju širok, krepak jezdec, golorok, v velikanskih škornjih in irhastih hlačah.

»Sam Allah te mi pošilja, blagi tujec!« ga je pozdravil s slabotnim glasom Ahmed. »Tisočera hvala njemu, Mohamedu in tebi, dragi rešitelj! — — Skoraj sem mislil, da moram umreti . . . Glej, voda mi je pošla . . . Ahmed mi je ime . . . In kdo si ti?«

»Preteto ne bodi!« jo je urezal jezdec na dromedarju po ribniški in si brisal pot raz šegavi pošteni obraz. »Ali ne vidiš, turška krota, mojih rešet in ret in loncev in žlic tukaj gori? — Pa bi ti za Ribničana Urbana ne vedel, ki je po celem svetu znan? — — Vode, praviš, da bi rad? — I, ljubček moj, saj je sam nimam dosti! — Pa jo bova le lepo krščanski delila, da me ne bo danes ali jutri sram, kadar nam bodo naš gospod fajmošter pri nas doma v Ribnici kaj pridigovali o usmiljenem Samaritanu tako lepo in gladko in milo, kakor znajo samo oni, da se vsi vaši neverni turški svetniki lahko trikrat skrijete pred njimi! — Preteto ne bodi!«

»Allah ti povrne stotero, kar boš dobrega storil svojemu bratu!« se mu je zahvalil Ahmed, ki je razumel Urbanovo ribniško arabščino komaj napol. »Toda povej mi, prijatelj, kdo si ti?«

»Ribničan Urban, po celem svetu znan! To ti zdaj že drugič pripovedujem, če ne zameriš!« ga je poučil slovenski korenjak poštenjak; veselo je gledal, kako slastno pije mohamedanec njegovo vodo, ter mu je ponudil še pest datlov.

»R'-ibn-džan?« je ponovil Ahmed; ugasil si je bil žejo in napajal je zdaj konja.

»Še precej dobro se ti je izonegavilo, no! — Čisto me pa le nisi zadell!«

Okrepčani Arabec pa je potegnil izza pasa mošnjico polno cekinov in jo ponudil Ribničanu v dar.

»Tega me pa Bog varuj, da bi jaz to vzel!« se je branil preprosti potnik na velblodu. »Da bi rekli v Ribnici doma: »Le poglejte ga hinavca, v Afriki je vodo prodajal namesto »sühe robe« in vsem Ribničanom je dobro ime zapravlil! Tega pa že ne, veste vi! — Torej le vtaknite spet svojo mošnjo! Morebiti vam bo še huda za nohtmi, če imate še kaj daleč do doma. Toda če hočete kupiti od mene kako rešeto ali sito ali kar si bodi — pa narediva!«

Ahmed je vzel prvo, kar mu je ponudil »R'-ibn-džan«, namreč veliko kuhalnico! In še predno je vedel zavzeti Urban, kako in kaj, je bil Arabec z izdelkom ribniške domače industrije že na iskrem konju in je urno izginil v prašnem oblaku proti zapadu. Urban se je popraskal za ušesa, varno spravil polno mošnjico in dejal nekoliko v zadregi:

»Sam zlodej ve, kakšen gospod je to? No, pa — brez zamere, no! Preteto ne bodi!«

Potem je pognal svojega velbloda na vzhodno stran. — Ahmed pa je srečno našel še pred večerom oazo, v kateri mu je prebival stric Osman al-Džavâlikî.

Temu njegovemu stricu je bil zli duh iz »džehemema« (pekla) svoje dni tako preslepil um, da se je pomilovanja vredni Osman oženil petindvajsetkrat zaporedoma! Naposled se je začel samemu Allahu smiliti; naklonil je zaljubljenemu možu »kri čisteče« sanje.

Al-Džavâlikîju se je zdelo neko noč, da je prijahal nekdanji komij Mohamed na neosedlanem luninem žarku predenj, mu dal poljubiti sveto knjigo iz sedmih nebes (koran) in ga ogovoril, rekoč:

»O ti presneti Osman, kakšen Osman si ti! — Petindvajset žen si rediš, pa vse te goljufajo . . . Naglo, ti velim, naglo se mi jih odkrižaj! — In glej, kako se mi ozdraviš; zakaj v tebi je vseh devet kardinalnih šejtanov!«

Odslej ni dalo Al-Džavâlikîju miru, dokler se ni iznebil svojih petindvajsetih krasotic. Nato je praznoval s svojimi prijatelji majhen jubilej in šel v oazo pokoro delat in hudiče izganjat!

Izganjal jih je pa z blaženim cvičkom, kateri ga je rešil že čez sedem mesecev osmih šejtanov! Samo še deveta hudoba, izmed vseh najbolj kosmata, se ga je trdovratno držala. —

Zato je pa njo tem vztrajneje izganjal! Ležal je noč in dan v svojem prostornem brlogu na mehkih blazinah, z glavo velikanskemu sodu vina ravno pod pipo!

Cviček je sicer mohamedancem prepovedan; toda Osman ga ni užival kot pijačo, ampak kot medicino! —

Njegov nečak mu je kmalu razodel čudne ovire svoje ljubezni in ga naposled naprosil:

»Ljubi stric! Ti sam si napisal oni rokopis — Povej mi torej, kako naj se bere: »čira« ali »čara«? — Ti vendar to najbolje veš!«

Stric je pa ravno zopet izganjal svojega nadležnega šejtana . . . Zato se ni dal dosti motiti, ampak je mimral orfične besede, iz katerih je mogel Ahmed le tu in tam spoznati kaj pravega jedra. —

»Dva kapitana sta barki nevarna . . . Kdor mnogo ve, se mnogo moti . . . Rane od noža se ti zacelijo laglje kakor rane od jezika; kdor hoče mirno živeti, bodi slep in gluhomem; odstreljena puščica se ti ne vrne nikdar več . . . Ti gospod, jaz gospod — kdo osedla konja? In dasi je nasprotnik muha, ti si ga misli slona . . . Z lepimi besedami ne skuhaš močnika; skrbi ti ne poplačajo dolga . . . Zaradi enega samega kupca prodajalec ne odpira prodajalnice . . . Na kija¹⁾ dan bo moral vsakdo polagati račun o dobrem in slabem! Allah vidi črno mravljo v črni noči na črnem kamenu.«

»Ljubi stric, od narodnih pregovorov pa tudi ne bom sit!« je hotel reči nemilo razočarani nečak, ki je pričakoval kaj bolj kompaktnega. Vendar se je premislil, voščil odkritosrčnemu stricu lahko noč in se vrnil k njemu drugo jutro na vse zgodaj, še predno si je mogel modri Osman al-Džavâlikî nastaviti usta na pipo.

In Ahmed je pravo zadel! S srečnim nasmehom se je zahvalil stricu za ono, kar mu je ta zdaj povedal na uho . . .

»Dragi striček! Kako naj vam to povrnem?« je vzkliknil hvalježni nečak od samega kipečega veselja.

Stric Osman al-Džavâlikî pa se je zavil zopet v odejo, približal usta pipi ter ukazal:

»Odpri!«

¹⁾ Sodnji (dan).

IV.

V hladni, z gipsom nalikani sobi je hodil suhi gospod profesor in specialist za samoglasnike vse jutrove dežele, doktor Kara Besedavelj, dolgih korakov gori in pa doli. — Vroče mu je bilo pod težkim turbanom; na prvi pogled je bilo videti, da ni židane volje! Nervozno je sunil z nogo enega od obeh divanov, ki sta stala v dveh kotih, obložena z dragocenimi pisanimi preprogami. Po stenah na težkem črnem brokatu, obšitem s pestrim suknom, so se svetile zlate arabeske, na raznobarnih našitkih pa zlati reki iz korana.

»Jaz imam prav, kajpada! Abdul Slovožok naj me pokoncu v uho piše!« je zamrmral nekako po sili. »Kdo izmed naju je začel prepir? — On ali jaz? — E, pa dobro! — Ne razmišljujmo več tega!«

Vendar vedno z nova so se mu vračale neubogljive misli k nesrečnemu povodu srditega razpora! Priznati si je moral, da je on sam mnogo kriv, in da težko pogreša jezikoslovnega prijateljstva z Abdulom. Vedel je predobro, da ljubi njegova edinica Fatima nasprotnikovega sina z vsem žarom prve ljubezni; opazil je bil, da ona ne poje več tako razposajeno veselo, kakor prejšnje dni; videl je, da mu tiho vene in hujša od dne do dne bolj za svojim ljubčkom.

Toda — ali naj gre on, veleučeni gospod Kara, tja k svojemu razžalilcu in naj se jame pogajati z njim? —

»Tega pa že ne!« se otrese gnevno. »Tako daleč pa vendar še nismo!«

V tem se je bilo zmračilo. Kara Besedavelj je začel opravljati svojo večerno molitev.

Očistil je sebe, obleko in kraj, kjer je stal, si umil roke do zapestja, vzel trikrat vode v usta in trikrat v nos in jo zopet izlil. — Potem si je umil obraz in roke do laktov in si otrl z mokro roko glavo. Z mokrim prstom se je dotaknil ušes in vratu. Nato si je umil noge do gležnjev . . . Zdaj pa se je obrnil proti Mekki, dvignil obe roki z odprtimi dlanmi do ušes in izrekel:

»Allah nekber!« ¹⁾

In dejal si je roke na pas tako, da mu je desnica pritiskala levico. Tako je obstal, gledal pred-se, mislil le o Bogu in o drugem svetu in izmolil dve tri molitvice iz korana . . . Potem se je pripognil, položil roke na kolena; glava in ledja so mu bila v ravni črti. — Malo pozneje je pokléknil, postavil roke na tla, glavo pa med-nje na

¹⁾ Allah je najvišji!

Op. pis.

tla in klical Boga in molil goreče . . . In z nova je pokleknil, pogledal najprvo na desno, potem na levo in rekel pobožno:

»Eselaum aleikum serah metulah!«¹⁾

— Nekoliko pomirjen je sedel na divan . . .

Kmalu potem pa je vstopil sluga Hasan in mu ponižno javil, da čakata zunaj stari Abdul in mladi Ahmed, in da prosita pristopa.

Profesor Besedavelj je bil iz početka bolj v zadregi kakor bolha v volni! Nekoliko je še pomislil, potem pa hitro izpregovoril:

»Kara Besedavelj pristrčno pozdravlja oba gosta in ju prosi, naj prestopita nevredni prag njegove revne hiše!« —

»Selamum aleikum! Oba sva imela prav!« se mu je prismejal tolsti Abdul nasproti.

»Ve aleikum eselaum! Hvala proroku!« mu je preprijazno odzdravil Kara.

»Moj sin tukaj je bil pri pisatelju onega rokopisa, pri samem slavnem Osmanu al-Džavâlikkîju!«

»In kaj je rekel ta?« je vprašal Besedavelj hitro Ahmeda.

»Čira ali čara, to je vse ena godlja, mi je zagotovil stric. I ali a, njemu se zdi to vse eno!« je odgovoril Ahmed.

»In midva —?« se je obrnil Kara k Abdulu.

»— sva seveda zopet dobra prijatelja!« mu je segel debeluh živahno v besedo. »Saj imava oba prav!«

»Kaj pa »krompirjevec?« se je spomnil Besedavelj.

»Allah ti ga odpusti; jaz sem ti ga že! Ti pa meni »preoblečeno žabo«, kaj ne?«

»I kaj pa! Tukaj je moja roka! Jutri se pogodiva pri kadiju.« —

— Dočim sta se Abdul Slovožok pa Kara Besedavelj tako lepo rokovala, je zarigal zunaj na dvorišču stari osel hišnega gospodarja na vse svoje oslovsko grlo in čisto intoniral:

»I-â! Ii-aâ! Iii-aâa!«

Vsa zavzeta sta se jezikoslovca spogledala, potem pa so udarili vsi trije z Ahmedom vred v homerski smeh!

To ugodno priliko je sin Abdulov umno porabil in urno poprosil veselega Karo za roko Fatimino.

»No . . . pa si bodi!« je obljubil Besedavelj, zadovoljno motreč čvrstega snubača . . . »Samo če te bo marala!« je dodal važno in lokavo namežikoval smejočemu se Abdulu. — »Hasan, pokliči Fatimo!«

¹⁾ Bodite blagoslovljeni!

Jej! Fatime ni bilo treba dolgo nagovarjati! Hitro sta bila z Ahmedom skupaj, in poljubov ni bilo ne konca ne kraja! — Jej, jej, jej!

»Stojta!« je viknil Besedavelj. »Od zunaj slišim čuden vrišč!«
Vsi so pohiteli ven na ulico. —

Tu je čepel na svojem dromedarju preklicani Ribničan Urban nekoliko bled in je pisano pogledaval tolpo mohamedancev, ki so vihteli proti njemu od vseh strani sablje in samokrese in sezali z dolgimi prekljami po njem in po velblodu, da so letela rešeta, sita, rete, obodi in razbiti lonci daleč okrog! Preteto ne bodi! —

»Pri veri proroka, stojte možje! Kaj mu hočete?« se je potegnil Ahmed za Urbana.

»Mohamedu je zabavljaj! — Ubijmo ga! — Na tla z njim! — Ustrelite nevernega gjavra! Zakoljite ga!« je besnela mnogoglasna, vedno bolj naraščajoča krvoločna druhal.

Že se je vzel temnorjavi Arabec z divje lesketajočimi se očmi na velbloda, že je dvignil roko, da bi zasadil tujcu dolgi ostri nož v srce, kar je priskočil Ahmed ter ga podrl na tla.

»Dajmo ga! Streljajte!« je rjula razlučena množica.

»Mirujte!« je zagrmel Ahmed. Pa tudi Ribničan ni bil tiho! Dvigal je svojo gorjačo in grdo kričal: »Ali morda mislite, da se igrate s punčko? Kaj bo vaš Mohamed, ki še latinske šole poduhal ni — preteto ne bodi! Še ministrirati ni znal!«

»Bodi pameten,« ga je prosil Ahmed. »Molči, sicer je po tebi! — Raztrgajo te! — Prijatelji,« se je obrnil k rojakom naokolo in mahal z obema rokama, »ako vam je Allah svet, poslušajte me! — Ta mož je moj znanec, moj gost! Prejšnji teden mi je rešil življenje! — Sredi puščave mi je bila pošla voda do zadnje kapljice. — In ta junak me je našel in delil vodo z menoj po bratovski! — On me je otel gotove smrti!«

»Ali on zasramuje našega proroka!« je vpila druhal.

»Vi se motite!« je nadaljeval Ahmed. »Ako bi moj pobratim zaničeval našo vero, ne bi bil tako ravnal z menoj, mohamedancem, ampak bi me bil ubil in oropal, ko sem bi ves onemogel! — Zato ga pustite, da pojde z menoj! Trava bo rasla na pragu vaših sovražnikov, in Allah bo razlil vso svojo milost nad vas in vas čuval kakor levinja svoje mlade, ako R'-ibn-džanu ne storite nič žalega! — Ako se ga pa dotaknete, vas udari s šibo svoje jeze! — Zakaj R'-ibn-džan je moj gost, in gostoljubnosti ne smemo oskrunjati! Zato pojdite

mirno vsaki svojo pot, in Allah bodi z vami! R'-ibn-džan je poštenjak, to vam prisegam pri očeh svojega očeta!»

S sladkimi besedami privabiš kačo iz zemlje, veli arabski pregovor. Urbanovi sovražniki, ki so ga ravnokar še hoteli linčati, so jo kar zaobrnil in vikali:

»Allah naj te ohrani, dobri R'-ibn-džan!« —

Besedavelj pa je povabil Urbana v gosti. Črni Hasan je prinesel riža s poprom, koštrunovo pečenko s citronami, banane, v masti raztopljene, in sladice. Skrbel je pa tudi za čibuke in »ardili« (nargile) in serviral črno kavo. — Ko se je »R'-ibn-džan« drugo jutro, bogato obdarovan, poslavljaj, se je lepi Fatimi takoj za botra ponudil — »zakaj pa ne, kadar bo treba!« — in obljubil Ahmedu, da pošlje za strica Osmana al-Džavâlikija sod najboljšega cvička v izganjanje hentanega šejtana . . . Preteto ne bodi!

Ahmedu in Fatimi se ni treba več skrivati pod platanami, alojami in granatovim grmovjem, bogato posutim z ognjenordečimi cvetovi, in se poljubovati na samem v bajnosvetlih nočeh, ker se gresta zdaj lahko javno pri belem dnevu izprehajati in razgovarjati.

Veleučena očeta pa mrcvarita in secirata potrpežljivi jezik velikega proroka z gorečnostjo, ki se ne da nadkriliti! Zastonj jima je rigal na dvorišču stari osel, kateremu je bil dal Ahmed po nasvetu strica Osmana pravi čas nasuti peska v uho! In daleč okolo in okolo prelepega mesta Bim-el-Bam ni z lepa najti hujših prijateljev, kakor sta Abdul Slovožok pa Kara Besedavelj.

Slovo.

Milostno nebo ti bodi,
Albertina, Albertina!
Naj ti vere ne prelomi,
Kot si ti jo prelomila! —
Jaz sem hrepenel po tebi,
Kakor hrepeni cvetlica
Po hladilu tihe rose:

Cvet je rosa porosila —
Moje lice — grenka solza
V morju tog se je topila
Duša moja, njega klela,
Ali za-te je molila:
Milostno nebo ti bodi,
Albertina, Albertina!

Aleksij Nikolajev.

